

Dini və milli tolerantlığın Azərbaycan nümunəsinə dünyada ehtiyac artır

Nahid Salayev

Texnologiya, ticarət və integrasiya proseslərinin getdikcə bir-birinə bağlı olduğu müasir dünyada dini, milli tolerantlığa ehtiyac heç vaxt bu qədər aktual xarakter daşmayıb. Müxtəlif dinlərə, etnik mənsubiyyətlərə və milli mənşəyə malik insanların yan-yanaya yaşadığı cəmiyyətlərin mövcudluğunu qorumaq indiki vaxtda xüsusi aktualıq kəsb edir.

Bu mədəni mozaika güclü bir güc mənbəyi hesab olunur, ancaq tolerantlıq və qarşılıqlı hörmət öhdəliyi olduqda bu gücdən istifadə mümkündür. Azərbaycan bunun real nümunəsidir.

Dini tolerantlıq yüksək səviyyədə qorunur, maarifləndirmə diqqət mərkəzində saxlanılır

Ölkəmizdə dini dözümlülük dünya miqyasında xüsusi diqqət mərkəzində yer alır. Bu məsələdə göstərilən yanaşma isə hüquq prinsipinə söykənir. Ölkə Konstitusiyasının 48-ci maddəsinə əsasən hər bir şəxs vicdan azadlığı hüququna malikdir. Konstitusiyanın 18-ci maddəsində östərilir ki, Azərbaycanda din dövlətdən ayrılır, bütün dini etiqadlar qanun qarşısında bərabərdir, insan şəxsiyyətini alçaldan, insanlıq prinsiplərinə zidd olan dinləri yaymaq və təbliğ etmək qadağandır. "Dini etiqad azadlığı haqqında" qanun isə hər bir şəxsin dinə münasibətini müəyyənləşdirmək və ifadə etmək hüququna və həmin hüququ həyata keçirməyə təminat yaradır.

Ölkədə dini müstəvidə yaradılan şəraitin dünyaya təqdimatı istiqamətində də mühüm addımlar atılır. Məsələn, Səmərqənddə "Maturidilik - tolerantlıq, mötədillik və maarifçilik təlimi" mövzusunda həsr olunmuş beynəlxalq konfransda Azərbaycanda dini mühit xüsusi diqqət mərkəzində olub. Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin sədri Ramin Məmmədov tədbirdə inkişaf edən qlobal mədəni mənzərə ilə birlikdə yeni çağırışların, eləcə də təhdidlərin yaranması fonunda davamlı sülhün və təhlükəsizliyin əsas təməlləri kimi birgə yaşayışı təşviq etmək, tolerantlıq, həmrəylik və multikulturalizm dəyərlərini dəstəkləməyin zəruri olduğunu bildirib. O, eyni zamanda, bəşər tarixinə mühüm töhfələr vermiş və İslam sivilizasiyasının əsas tarixi və mədəni mərkəzlərindən biri kimi tanınan Azərbaycanın İslam dəyərlərinin qorunmasına xüsusi diqqət ayırdığını qeyd edib. Bildirib ki, Azərbaycan İslam dəyərlərinin təbliği və mədəniyyətlərarası dialoqun təşviqinə xidmət edən mühüm beynəlxalq təşəbbüslərlə çıxış edir. Tarix dini dözümlülük pozulduqda baş verənlərin faciəvi nümunələri ilə doludur. Səlib yürüşlərindən tutmuş inkvizisiyaya, Yaxın Şərqdəki məzhəb zorakılığından dünyanın müxtəlif yerlərində dini azlıqlara qarşı hücumlara qədər, dini dözümsüzlük iztirablara və parçalanmalara səbəb olub. Əksinə, fikir və inanc müxtəlifliyi ictimai həyatı zənginləşdirdiyinə görə, dini azadlığı qəbul edən cəmiyyətlər çox vaxt daha sosial birlik və yenilik yaşayırlar. Yenə Azərbaycan bunun ən yaxşı nümunələrindən biridir. Din icmaları arasında dialoq həmçinin körpülər qura, mifləri dağıda və şəfqət, ədalət, sülh kimi ümumi dəyərlərə ortaq öhdəliklər yarada bilər. O da nəzərə alınmalıdır ki, müasir dövrdə cəmiyyət xurafatın və mifologiyanın təlqin etdiyi tezislər əsasında deyil, elmi-texniki nailiyyətlər, tədqiqatlar, araşdırmalar əsasında əldə olunmuş nəticələrlə idarə olunur. Azərbaycan dövlətinin siyasətinin əsas məqsədlərindən biri də bundan ibarətdir ki, din haqqında təsəvvürlər elmi biliklər əsasında formalaşmalıdır. Dini tədris etməyin özü də xüsusi biliklər, elmi düşüncə və pedaqoji bacarıq tələb edir. Dini təhsilin əhəmiyyətini artıran, müasir dövrümüzdə yeni dini təhsil modelləri axtarışını zəruri edən amillərdən biri də məhz bundan ibarətdir. Ölkəmizdə Azərbaycan İlahiyyat İnstitutu və Bakı İlahiyyat Kollecinin yaradılması da bu məqsədə xidmət edir.

Azərbaycanda müxtəlif millətlərin nümayəndələri bir yumruq kimi birləşib

Milli tolerantlıq və ya insanların milliyyətindən, etnik mənsubiyyətindən asılı olmayaraq qəbul edilməsi qloballaşan dövrdə olduqca mühümdür. İstər münafişə, istər iqtisadi ehtiyac, istərsə də ətraf mühitin dəyişməsi səbəbindən miqrasiya müxtəlif mənşəli insanları yaxın təmasda saxlayır. Bəziləri bunu milli kimliyə və ya təhlükəsizliyə təhdid kimi qiymətləndirsə də, digərləri multikultural cəmiyyətlərin böyük potensialını tanıyır.

Azərbaycan gələcək əcnəbilərə münasibət qeyd olunanların ən bariz sübutudur. Ölkəmizdə milli tolerantlıq hər bir insanın ləyaqətini gözləməklə ksenofobiya və irqçiliyə meydan oxuyur. Azərbaycan göstərir ki, insanın doğulduğu yer onların cəmiyyətdəki imkanlarını, hüquqlarını və ya dəyərini müəyyən etməməlidir. Vətəndaşlar milli tolerantlığı qəbul etdikdə, haradan gəlməsindən asılı olmayaraq hamının mənalı töhfə verə biləcəyi və aidiyyəti hiss edə biləcəyi cəmiyyətlər yaratmağa kömək edirlər. Bu gün Qərbin aparıcı dövlətlərinin multikulturalizmdən imtina etməsi fonunda Azərbaycan multikulturalizm modelinin dünyada nümunəvi birgəyaşayış forması kimi qəbul olunması birmənalı həqiqətdir. 2020-ci ildə Zəfərlə başa çatan 44 günlük Vətən müharibəsində respublikamızda yaşayan müxtəlif millətlərin

nümayəndələrinin Ermənistanın işğalı altında qalan torpaqlarımızın azad olunması uğrunda birgə vuruşması da göstərdi ki, bölünməz Azərbaycan dinindən, dilindən asılı olmayaraq bütün ölkə vətəndaşları üçün müqəddəsdir, doğmadır. Milli mənsubiyyətindən asılı olmayaraq bütün xalqların dini bayramlarının, ayinlərinin keçirilməsi də ölkəmizdə multikultural dəyərlərə göstərilən diqqətdir. İşğaldan azad olunan ərazilərimizdə ermənilər tərəfindən dağıdılan, viran qoyulan dini abidələrin bərpa, məscid və kilsələrin təmirinə diqqət göstərilməsi Azərbaycanın multikultural siyasətindən qaynaqlanan humanizmdir. Multikulturalizmin və tolerantlığın həyat tərzinə çevrildiyi Azərbaycan gerçəkliyinin mədəni, sosial, siyasi mahiyyəti indi dünyada böyük maraq doğurur. Azərbaycan nümunəsi göstərir ki, dini və milli kimlik məsələsi tolerantlığı bir-biri ilə dərinlən əlaqələndirir. Plüralist cəmiyyət insanlardan fərqli şəxsiyyətlərini tərki etmələrini tələb etmir. Daha doğrusu, vətəndaş həyatında bərabər şəkildə iştirak etməklə həmin şəxsiyyətləri sərbəst özünü ifadə etməyə imkan verir. Bütün dinlərə qanun qarşısında bərabər yanaşan dünyəvi idarəetmə çox vaxt bir millət daxilində dini müxtəlifliyi idarə etmək üçün praktiki üsuldur. Azərbaycan bunun da uğurlu nümunəsini meydana qoyub.